

Sygn. akt V ACa 14/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maria Sokołowska
Sędziowie:	SA Maryla Domel-Jasińska (spr.) SA Roman Kowalkowski
Protokolant:	st. sekretarz sądowy Żaneta Dombrowska

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2015 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa (...) w W.

przeciwko K. G., K. W. (1), K. W. (2) i H. J. (1)

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji powódki

od wyroku częściowego Sądu Okręgowego w T.

z dnia 23 października 2014 r. sygn. akt I C 1854/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanej H. J. (1) kwotę 2.199,16 zł (dwa tysiące sto dziewięćdziesiąt dziewięć złotych i szesnaście groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy.

V ACa 14/15

UZASADNIENIE

Powodowa (...)w W. w pozwie skierowanym przeciwko pozwany: K. G., K. W. (2), K. W. (1) i H. J. (1) domagała się uznania bezskuteczności w stosunku do niej następujących umów:

- umowy sprzedaży z dnia 9 grudnia 2008 r., na mocy której S. S. sprzedał K. G. nieruchomości stanowiącą działkę nr (...),

- umowy o przeniesienie własności nieruchomości z dnia 13 maja 2009 r., na mocy której S. S. sprzedał K. G. nieruchomość stanowiącą działkę nr (...) (po podziale geodezyjnym ...)

- umowy sprzedaży z dnia 9 grudnia 2008 r., na mocy której S. S. sprzedał K. W. (2) i K. W. (1) nieruchomość stanowiącą działkę nr (...),

- umowy sprzedaży z dnia 2 lipca 2009 r., na mocy której K. G. sprzedała K. W. (2) i K. W. (1) nieruchomość stanowiącą działkę nr (...),

- umowy o częściowy podział majątku wspólnego małżonków H. i J. J. (1) z dnia 10 maja 2010 r., na mocy której H. J. (1) stała się wyłączną właścicielką nieruchomości stanowiącej działkę nr (...).

Powódka wywodziła, że jest wierzycielką S. S., a jej wierzytelność wobec tego dłużnika została stwierdzona nakazem zapłaty Sądu Rejonowego w B. z dnia 25 lutego 2009 r. (k.21).

Wszystkie nieruchomości, których dotyczą żądania pozwu, dłużnik zbył z pokrzywdzeniem powódki, jako wierzycielki, na rzecz swojej konkubiny K. G. i sąsiadów K. i K. W. (1).

Pozwana H. J. (1) wniosła o oddalenie skierowanego przeciwko niej żądania wskazując, iż dłużnik powódki S. S. dokonał w dniu 10 października 2006 r. rozporządzenia nieruchomością, której właścicielką jest obecnie pozwana, na rzecz siostry pozwanej E. P. i jej męża K. P.. Pięcioletni termin, o którym stanowi art. 534 kc, upłynął przed wniesieniem pozwu, a zatem wygasło uprawnienie powódki do żądania uznania czynności prawnej za bezskuteczną wobec niej.

Nadto pozwana podała, że małżonkowie P. dokonali darowizny nieruchomości na rzecz pozwanej i jej męża J. J. (1), po czym pozwana i jej mąż w drodze umowy o częściowy podział majątku wspólnego przyznali nieruchomość na wyłączną własność pozwanej. Zwróciła uwagę, iż powództwo skierowane przeciwko niej zmierza do podważenia wyłącznie czynności prawnej, jakiej dokonała ona ze swoim mężem, a nie zmierza do podważenia czynności prawnej, mocą której dłużnik powódki wyzbył się własności nieruchomości, a jest to konieczne dla prowadzenia przez powódkę egzekucji z nieruchomości, która stanowi obecnie własność pozwanej.

Wyrokiem częściowym z dnia 23 października 2014 r. Sąd Okręgowy w T. oddalił powództwo skierowane przeciwko pozwanej H. J. (1) i zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 2417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, czyniąc następujące ustalenia faktyczne i rozważenia prawne.

W dniu 10 października 2006 r. S. S. sprzedał E. i K. małżonkom P. działkę nr (...), wchodzącą w skład nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w B. prowadził księgę wieczystą KW (...) oraz nieruchomość, dla której tenże Sąd prowadził księgę wieczystą KW (...) (obecnie (...)) stanowiącą działkę nr (...). Dla działki nr (...) została założona księga wieczysta KW (...) (obecnie (...)).

W dniu 20 października 2006 r. małżonkowie P. podarowali obie nieruchomości małżonkom H. i J. J. (1).

W dniu 25 lutego 2009 r. Sąd Rejonowy w B. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym nakazując S. S. zapłatę na rzecz powódki kwoty 50 000 zł z odsetkami naliczonymi według stopy procentowej jak dla zaległości podatkowych od dnia 15 marca 2005r. do dnia zapłaty. Nakaz ten uprawomocnił się. W dniu 10 maja 2010 r. H. i J. J. (1) dokonali częściowego podziału majątku wspólnego w ten sposób, że nieruchomości wcześniej nabyte przez małżonków P. od S. S. i następnie podarowane przez nich małżonkom J., zostały przyznane na wyłączną własność H. J. (1).

W ocenie Sądu Okręgowego zebrany dotychczas w sprawie materiał dowodowy pozwalał na podjęcie rozstrzygnięcia w stosunku do pozwanej H. J. (1) i wydanie w stosunku do niej wyroku częściowego na podstawie art. 317 § 2 kpc, zaś w stosunku do pozostałych pozwanych konieczne jest dalsze prowadzenie postępowania dowodowego.

Z treści art. 527 § 1 kc wynika, że jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

W drodze skargi pauliańskiej może być zaskarżona wyłącznie czynność dokonana przez dłużnika. Jeżeli na skutek dalszego rozporządzenia rzeczą własność przejdzie na inną osobę, osoba ta będzie miała legitymację bierną w procesie, w oparciu o art. 531 §2 kc

Aby móc skierować egzekucję do nieruchomości, której właścicielem był S. S., a obecnie jest pozwana H. J. (1), konieczne było skierowanie powództwa przeciwko tej pozwanej, co też powódka uczyniła. Powódka powinna jednak zaskarżyć również czynność dłużnika, a więc umowę sprzedaży zawartą między S. S. a E. i K. P.. Powódka nie zaskarżyła tej czynności, a jedynie ostatnią czynność z szeregu, która dała pozwanej własność, a dłużnik stroną tej czynności prawnej nie był. Skoro powódka nie zaskarżyła tej czynności dłużnika Sąd Okręgowy uznał za zbędne badanie w stosunku do pozwanej H. J. (1) pozostałych przesłanek uznania czynności prawnej za bezskuteczną, o których stanowi art. 527 kc. Powództwo w stosunku do pozwanej H. J. (1) było w ocenie Sądu Okręgowego bezzasadne i jako takie podlegało oddaleniu.

Sąd I instancji wskazał, że wyrok częściowy nie kończy całości postępowania, ale kończy je w relacji między powódką a pozwaną H. J. (1), a zatem konieczne było rozstrzygnięcie o kosztach procesu w tej relacji, w oparciu o art. 98 i 99 kpc

Powódka złożyła apelację od powyższego wyroku, zarzucając:

1) naruszenie art. 227 kpc w zw. z art. 232 kpc przez nieuzasadnione oddalenie wniosków dowodowych zgłoszonych w piśmie procesowym powódki z dnia 15 lipca 2014 r. o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z zeznań świadków: K. P., E. P. i J. J. (1) oraz dowodu z opinii biegłego sądowego (...), zmierzających do ustalenia faktów istotnych dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, które to uchybienie mogło mieć wpływ na treść zaskarżonego wyroku;

2) naruszenie art. 531 § 2 kc przez błędne przyjęcie przez Sąd I instancji, iż w świetle tego przepisu powódka winna była pozwać nie tylko H. J. (1), ale także winna była zaskarżyć czynność dłużnika S. S., a więc umowę sprzedaży zawartą między S. S. z E. P. i K. P.. Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, względnie zmiany tego wyroku w kierunku uznania za bezskuteczną w stosunku do powódki umowy o częściowy podział majątku wspólnego małżonków z dnia 10 maja 2010 r. (k. 331), oraz zasądzenia od pozwanej H. J. (1) na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji powódki i zasądzenie od niej zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja powódki nie zasługiwała na uwzględnienie, gdyż zaskarżony wyrok jest trafny i odpowiada prawu.

Oddalenie powództwa przeciwko pozwanej nastąpiło z przyczyny formalnej, tj. polegającej na braku zaskarżenia czynności dłużnika, dokonanej z pokrzywdzeniem powódki, na mocy której osoba trzecia (E. i K. małż. P.) uzyskała korzyść majątkową, a jedynie ograniczeniu się przez powódkę do zaskarżenia ostatniej czynności następczej, tj. czynności dokonanej pomiędzy osobami „czwartą” i „piątą”, do których majątku korzyść przechodziła. Sąd Okręgowy prawidłowo wskazał, co znajduje potwierdzenie w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2012 r. II CSK448/11 (lex nr 1215052), że podstawą egzekucji z majątku osoby trzeciej jest tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko dłużnikowi oraz prawomocny wyrok o stwierdzeniu bezskuteczności czynności prawnej, dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli, precyzujący czynność, którą organ egzekucyjny powinien potraktować jako bezskuteczną w stosunku do wierzyciela egzekwującego skonkretyzowaną wierzytelność. Określenie tej czynności w orzeczeniu powinno oznaczać jej przedmiot, który należy uznawać za należący nadal do majątku dłużnika i z tego powodu podlegający egzekucji.

Kiedy korzyść przejdzie do majątku kolejnej osoby, stwierdzenie bezskuteczności czynności przenoszącej korzyść do tego majątku (to znaczy ostatniej czynności w ciągu) nie wystarczy, aby przeprowadzić egzekucję, ponieważ brak będzie łączności pomiędzy tytułem wykonawczym wystawionym przeciwko dłużnikowi a stwierdzeniem bezskuteczności czynności, której dłużnik nie dokonywał, na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w powołanym wyżej orzeczeniu.

Wyrok uwzględniający powództwo ze skargi pauliańskiej ma charakter konstytutywny, wobec czego zaskarżenie tylko czynności następczej w stosunku do czynności prawnej dłużnika skutkowałoby tym, że czynność dłużnika nadal pozostawałaby w mocy także względem wierzyciela i nie byłoby podstaw do podważenia wyłącznie czynności następczej względem czynności dłużnika.

Powództwo o którym orzekł Sąd Okręgowy zaskarżonym wyrokiem obejmowało czynność następczą, natomiast nie podważało czynności działanej przez dłużnika, a zatem oddalenie powództwa było w tej sytuacji zasadne.

Wskazanie czynności dłużnika i żądanie jej ubezskutecznienia w stosunku do powódki było konieczne w powództwie skierowanym przeciwko dalszemu nabywcy korzyści, która wyszła z majątku dłużnika, gdyż uwzględnienie takiego powództwa wymaga jednocześnie stwierdzenia podstaw do zastosowania art. 527 §1 kc, w odniesieniu do czynności dłużnika, oraz stwierdzenia szczególnych przesłanek z art. 531 §2 kc w łańcuchu czynności przynoszących korzyści, które z mocy art. 532 kc umożliwią skierowanie egzekucji do wskazanego w orzeczeniu przedmiotu, który wyszedł z majątku dłużnika. Z treści art. 531 §2 kc nie wynika konieczność orzekania o bezskuteczności innych czynności aniżeli czynność dłużnika, co oznacza, że skutek umożliwiający egzekucję daje zaskarżenie czynności dłużnika i ostatniej czynności następczej, na podstawie której korzyść ostatecznie przypadła pozwanej H. J. (2) jednak i tak czynności te muszą być poddane badaniu przesłankowo, aby ocenić zasadność powództwa skierowanego przeciwko dalszemu nabywcy korzyści.

Zarzut apelacji wskazujący na naruszenie art. 531 §2 kc, był w świetle powyższych rozważań niezasadny. Czym innym jest bowiem legitymacja bierna w sprawie wytoczonej na podstawie art. 531 §2 kc, gdyż wierzyciel może wystąpić ze skargą pauliańską bezpośrednio przeciwko osobie, na rzecz której nastąpiło rozporządzenie osoby trzeciej i biernie legitymowany w takiej sprawie jest tylko następca osoby trzeciej (w rozpoznawanej sprawie pozwana H. J. (1)), a czym innym zakres czynności podlegających zaskarżeniu, na co zwrócono uwagę we wcześniejszym fragmencie niniejszego uzasadnienia.

Nie był również zasadny zarzut naruszenia art. 227 kpc w zw. Z art. 232 kpc, bowiem Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wyjaśnił, że skoro powódka nie zaskarżyła czynności dłużnika, a jedynie ostatnią czynność z szeregu, na podstawie której własność nieruchomości przypadła pozwanej H. J. (1), zbędne było badanie w stosunku do tej pozwanej przesłanek uznania czynności za bezskuteczną o których stanowi art. 527 kpc. W związku z powyższym wnioski dowodowe powódki, zmierzające do wykazania istnienia tych przesłanek, zasadnie nie zostały przez Sąd I instancji uwzględnione.

Wobec braku uzasadnionych podstaw do uwzględnienia zarzutów i wniosków skarżącej, Sąd Apelacyjny apelację oddalił, w oparciu o art. 385 kpc.

Na marginesie jedynie należało zauważyć, że trafny był zarzut pozwanej, dotyczący przedawnienia roszczenia powódki wobec niej, wynikający z art. 534 kc. Zgodnie z art. 534 kc nie można żądać uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną po upływie pięciu lat od daty tej czynności, przy czym, jak wskazał Sąd Najwyższy w powołanym wyroku z 12 kwietnia 2012r. II CSK 448/11, termin ten biegnie od daty czynności dłużnika, a nie od dat późniejszych rozporządzeń korzyścią. Czynność dłużnika, tj. sprzedaż nieruchomości E. i K. P. miała miejsce w dniu 10 października 2006 r. (k. 134-140), zaś skargę pauliańską powódka złożyła w dniu 4 września 2013 r., po upływie pięcioletniego terminu przewidzianego w art. 534 kc.